

Sammelband

6A
173

Q. D. B. V.
 TERGEMINVM
 SPECIMEN
 DISPUTATIONIS

A MAGISTRO QUI EST IPSA VERITAS

HABITAE

EX MATTHAEI C. XXII

DEMONSTRATVM,

cuius occasione vna ex Historia Ecclesiastica

DE

PHARISAEIS SADDUCAEIS ET
 HERODIANIS

aduersariis Domini Iesu, cum quibus disputavit,
 disquiritur,

PUBLICO DOCTORVM EXAMINI
 EXPONETVR

IN ACROATERIO THEOLOGORVM MAIORI

PRAESIDE

DN. VALENTINO *Belthem*/

S. Theol. D. & P. P.

*Patrono ac Praeceptore suo omni cultus genere
 atatem deuenerando,*

a

IOANNE *Ebel* /

Schufa Marchico,

Autore Respondente,

ad Diem Iulii

A. O. R. MDCXCIX.

IENAE, Litteris EHRICHIANIS,

12
DIPLOMATICA
DIPLOMATICA

A...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

FORTVNANTE
SVMMO RATIONIS NOSTRAE DIRECTORE.

§. I.

N Phariseos peregre aduentantes, postquam consilium ceperant, vt illaquearent Iesum Dominum ac Saluatorem nostrum in sermone. *Versu 15.* (παγιδεύειν est illaqueare: παγίδες sunt laquei, qui ad capiendum in venationibus affiguntur. *Lyr.* Facilius homo capitur in verbis, quam in factis.)

§. II. Mittunt Magistri Discipulos suos (ætate minores, malitia vero pares, *Chrysof. homil. XXV. Operis imperfecti*) cum Herodianis (qui a Iosepho nominantur Zelotæ, quando serio zelo sub prætextu religionis & templi libertatem populi Iudaici defendebant) dicentes: Præceptor (διδάσκαλε didascale, ore promunt, πλάνε plane, corde premunt) scimus (hoc verbum eos olim aliquando condemnabit) te veracem esse (veracem oportet esse διδάσκαλον) & viam Dei in veritate docere (viam in qua sunt ac sibi obuiam properant benignitas & fides) nec quenquam curare: non enim respicis in personam hominum. *Versu 16.* Dic ergo (en captationem benevolentia! Ita maleuoli eam ambiunt, instituta laudatione & veracitatis & sanctitatis & constantia) nobis: Quid tibi videtur, licetne censum dare Cesari, an non? *versu 17.* (dic nobis, inquit: quasi vellent dicere: Magi-

Magistri ac Præceptores nostri sciunt, sed Cæsaris iratas manus metuentes nobis dicere nolunt, quid sit respondendum ad præsentem quæstionem: Non est res exigui momenti, sed conscientia. (κῆνος accipitur apud *Syrum* pro capitatio-
ne seu pecunia indicta in singula capita, quæ mandato Cæsaris fuerant recensita & descriptione comprehensa. Atqui hæc capitatio, *Dione* teste, ab Augusto duobus modis fuit instituta, nempe in patresfamiliarum vel domos singulas, & in personas vel capita singularia quæque.)

§. III. Certo primum sibi, ita enim credimus, deinde discipulis suis magistri persuaserant, quæstionem hanc esse instar inexplicabilium laqueorum, sique adfirmantem sententiam tuiturus esset Christus, ipsum odia & iras totius populi aduersus sese excitaturum esse, qui malebat esse liber, quam imperio alieno subiectus, utpote a quo Moses eum liberum pronunciauerit: si negantem, reum fore criminis aduersus Cæsarem commissi, cuius testes omni exceptione maiores futuri sint ad id ipsum instructi & subornati. Sic videbantur sibi videre Iesum illaqueatum.

§. IV. Optumus Iesus videns malitiam eorum ait: *Quid me tentatis hypocrite? Versu 18.* (Iesus cardiognostes non ex verbis, sed ex cogitationibus eos iudicat) *Ostendite mihi numisma census.* (Νόμισμα nomen habet ἀπὸ τῆς νόμῳ. Nempe indigentia loco ex hominum quasi compacto & conuentione quodammodo succedit nummus a lege dictus, quia non natura, sed lege valet, estque in imperantibus situm, eum immutare inutilemque reddere. *Aristoteles Moralium Nicomachiorum libro V, capite octauo*) *Ipsi vero offerunt ei denarium. Versu 19.* *Nunc dicit eis Iesus: Cuius est imago ista & inscriptio? Versu 20.* (Ad quæstionem Iesus respondet per quæstionem) *Respondent: Cæsaris.* (Habet Iesus quod vult) *Reddite ergo, inquit, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: et quæ sunt Dei, Deo. Versu 21.*

§. V. Inueniamus eos, qui vim responsi non aduertunt, adeoque mentem Salvatoris sic explicant: Quia numisma

misma imaginem & inscriptionem Cæsaris præ se fert, red-
dite Cæsari, quod est Cæsaris. Enim vero, si ex eo, quod
nummus recepti valoris ac vsus imaginem & inscriptionem
Cæsaris, Regis, Principis aut alterius Domini præ se fert, re-
cte inferretur, censum illi Domino, cuius imaginem & in-
scriptionem exhibet, dandum esse, o Deus bone, quot Do-
minis hi istiue populi censum dare tenerentur? Contrarium
experientia quotidiana testatur. Nec vero quidquam pro-
ficiunt, qui aliter nesciunt se extricare, nisi quod dicant, so-
los nummos Cæsaris nomine ac imagine insignitos apud Iu-
dæos in valore ac vsu fuisse, huc frustra trahentes illud
Prudentii hymno III. πειρῶ σεφ.

En Cæsar agnoscit suum

Numisma nummis inditum.

Nam quod nulli alii nummi apud Iudæos valuerint, aperte
falsum est. Conf. 1. *Maccab. XV, 6.* Quid? quod nudus vsus
numismatis ei, cuius imaginem gestat ac inscriptionem, non
dat ius exigendi censum ab iis, apud quos introductus est.
Cum nummis sæpe se res habet, vt cum legibus ciuilibus,
quæ etsi per se sint certæ alicui ciuitati propriæ, vsus tamen
earum multis populis ex accidenti communis est, quorum
tamen id propter non vnus est communis legumlator, ceu
patet exemplo iurium ciuiliū RomanoGermanicorum,
quæ aliarum plurium gentium sunt, a quibus singulis tolli
possunt. Sicut enim olim iura Græca, ita nunc illa pasim
recepta sunt, et nunc etiam vigent. Nullum dubium est,
quin rectius maiorique cum iudicio, imo longe felicius, vim
responsi emissarii isti Phariseorum attenderint inque cordi-
bus suis senserint, quam laudati interpretes.

§. VI. Agite, vim argumenti explicemus. Ita est: Nu-
misma Cæsaris Romani imagine & nomine insignitum Sal-
uatori nostro exhibebatur. (Romani Cæsares imaginem su-
am imprimebant monetæ tam aureæ, quam argentæ: Per-
farum vero Reges argentæ tantum. Videatur *Cuiacius libro
XIX obseru. c. 25.*) Ipse Christus tanquam certum & ab ipsis

A 3

etiam

etiam aduersariis concessum præsupponebat, quod Iudæi tunc essent sub Cæsaris Romani suprema potestate, eumque pro Rege suo agnoscerent (vt fatebantur ipsi *Ioan. XIX, 15. Non habemus Regem, nisi Cæsarem*) &, quod Cæsar iure imperii censum ab iis exigeret, & quidem ita vt certum monetæ genus, Romanæ scilicet, præscriberet, quo censum istum soluerent. His igitur præsuppositis, recte Christus, inspecto numismate census, concludit, danda esse Cæsari, quæ sunt Cæsaris, adeoque dandum ei esse censum, quem & in quo monetæ genere vi supremæ potestatis exigebat. Quippe Cæsaris erat, id est, Cæsari, vt summum imperium habenti, census iure debebatur: Cæsaris quoque erat, id est, iure ipsi debebatur illud numisma census, quod exigebat, cum summum imperium habenti vi iuris quæsitæ liceat non solum censum a sibi subiectis exigere, sed & certum monetæ genus determinare, quod vt census dari oporteat. Scite *Tosfanus*: Quia ex usu Romanæ monetæ adparet, vos esse sub potestatem & iurisdictionem Romani imperii redactos, ideo tributum debitum Imperatori soluite. Addit Saluator: *Et quæ sunt Dei, Deo reddite*. Quasi diceret: Id non debet impedire, quo minus dimidium sicli in lege requisitum detis Deo *Exod. XXX, 12.* & iuxta præscriptum verbi ipsi seruiatis, cum Romani libertatem religionis vobis concesserint.

§. VII. *Quum igitur hoc responsum audissent aduersarii, mirati sunt, & magis muti facti quam pisces, misso Christo abierunt. In illo ipso autem die adierunt eum Sadducei, qui dicunt non esse resurrectionem, eique absurdum casum sequentem proposuerunt, versu 23. dicentes: Magister, Moses dixit: Si quis mortuus fuerit non habens filios, eius frater ducet affinitatis iure viduam eius, & suscitabit semen fratri suo. Fuerunt autem apud nos septem fratres, & primus uxore ducta obiit: & quum non haberet semen, reliquit uxorem suam fratri suo. Similiter etiam secundus, & tertius, & reliqui quatuor. Post omnes septem mortua est & vidua. In resurrectione ergo, cuius e septem erit uxor? omnes enim habuerunt eam. Respondens Iesus, dixit eis: Erratis, nescientes*

entes *Scripturas sacras canonicas*, neque potentiam Dei. Nam in resurrectione neque uxores ducunt, neque nuptum dantur: sed sunt ut angeli Dei in coelo. De resurrectione vero mortuorum annon legistis, quod vobis dictum est a Deo dicente: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob: Deus non est Deus mortuorum, sed viventium? Hæc habentur versu 22 & decem proximis sequentibus.

§. VIII. Heic non possumus, quin *Maldonati Iesuitæ* scabiosum ac præposterum iudicium de hac Christi disputatione, quod in suo *commentario in b. l.* fert, notemus: Video, ait, quid responderi possit (ad argumentum Christo a Sadducæis oppositum) si quis subtilitates querat: Sed considerandum est, voluisse Christum non omnino necessarium, sed tam probabile argumentum adferre, quam ad coarguendos Sadducæos satis esset. Nam & hac ratione eorum impudentiam & arrogantiam compressit, quod cum *Scripturam irridentes adduxissent*, quasi Christus expedire se ab ea questione non posset, quam proponebant, docuerit eos adeo obtusos & indoctos esse, ut nec ad minimum quidem argumentum ex eodem *Mose ad probandam resurrectionem adductum respondere possent*. Hæc ille. Quæ si indoctus aliquis ac infusus homo ex infima plebe protulisset, non miraremur: Sed cum hæc tanti nominis *Iesuita* non erubescat publicæ luci exponere, merito definimus mirari eos, qui valde obscurum esse pronunciant, quomodo Christus resurrectionem mortuorum contra aduersarios Sadducæos solide ex verbis Dei, quæ habentur *Exodi capite tertio, versu sexto: Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Iacob*; probare potuerit, cum aliud nihil ipse Christus adferat, quam Abrahamum, Isaacum & Iacobum viuere: Quod autem resurrecturi sint, nec inferat, nec ex verbis illis Dei inferri posse videatur.

§. IX. Redigamus argumentum Saluatoris nostri in formam syllogisticam, eritque tale:

Quorumcunque etiam post eorum mortem Deus est Deus, illi non sunt ita mortui, ut nunquam sint in vitam redituri, sed aliquando reuiuiscunt, & resurgent.

Atqui

Atqui Abrahami, Isaaci, Iacobi etiam post mortem Deus est Deus.

Ergo Abraham, Isaac & Iacob non sunt ita mortui, ut nunquam sint in vitam redituri, sed aliquando reuiuifcent & resurgent.

Maiorem Christus probat ex *versu trigesimo secundo* citati capituli, quia Deus non est Deus mortuorum, sed uiuentium. Phrasis enim illa: *Deum esse alicuius Deum*; significat, Deum alicuius curam gerere, & singulari fauore ac gratia eum complecti: Ast quicumque ita sunt mortui, ut nunquam sint in vitam redituri, illi plane non sunt, nec vnquam futuri sunt, adeoque nec Deus eorum curam gerere dici potest. Oportet igitur eos, quorum etiam post mortem Deus est Deus, non ita esse mortuos, ut nunquam in vitam redituri sint, sed ad minimum oportet eos uiuere potentia, ita ut aliquando in vitam redituri ac resurrecturi sint, utpote a Deo in vitam reuocandi ac resuscitandi. Et hoc ipsum Christus in presententi cum Sadducæis disputatione *Luc. XX, 38.* vocat *uiuere eos Deo*, id est, apud Deum haberi pro uiuentibus, utpote quos ad vitam reuocare absolute decreuit, ac certissime reuocaturus est.

Minor patet ex *Exodi capite tertio, versu sexto & decimo sexto.*

§. X. Quisquis vim huius argumenti rite ponderat, euidencia veritatis conuictus nobiscum detestabitur impias nugas *Iesuitæ* tam audacter pronunciantis, Christum non omnino necessarium, sed tam probabile argumentum attulisse, quam ad coarguendos Sadducæos satis esset. Item, adeo obtusos & indoctos fuisse Sadducæos, ut ne ad minimum quidem argumentum responderint, imo nec respondere potuerint. Quippe certissimi sumus, *Maldonatum* nihil habere, quod ad argumentum Christi respondeat. Imo si vera essent, quæ *Iesuita* nugatur, Spiritus sanctus (quod salua pietate dictum volumus) ipse falleret, utpote qui *versu trigesimo primo & proximo sequenti* expresse testatur, Christum

stum adseruisse, de resurrectione mortuorum citato *Exodi* loco agi. Ita enim habent verba: *Iesus dixit eis, nempe Sadducæis: De resurrectione mortuorum annon legistis, quod vobis dictum est a Deo dicente: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob?* Ast qua, quæso, ratione Deus de resurrectione mortuorum hæc dixisset, si argumentum a Christo pro probanda resurrectione mortuorum ex citato *Exodi* textu adductum, ceu *Maldonatus* cauillatur, tam exigui momenti est, vt obtusum & indoctum esse oporteat, qui ad istud respondere nesciat? Conferantur loca *Marc. XII, 26. 27.* & *Luc. XX, 37.* Addit, turbas, cum audissent, percussas fuisse ob doctrinam Christi, & obstupuisse. *Versu trigesimo tertio.* Quei autem tanta admiratione perfusæ obstupefactæque fuissent, si nihil solidi Christus respondisset, taleque protulisset argumentum, quod nemo, nisi obtusus & plane indoctus, solvere aut declinare nesciat? Subiicit, Phariseos audiuisse, quod Christus os Sadducæis obturasset, *versu 34.* Illi vero (nempe Pharisei) neutiquam silentio prætermisuri fuissent, Christum argumentum tam facile solutu tamque ineptum protulisse.

§. XI. Frustra interim *Iesuita* vrget, Christum e *Pentateucho*, non forte ac validum ex *Prophetis* aut *Hagiographis*, sed tam debile ac imbecille argumentum aduersus Sadducæos protulisse, eo quod ab ipsis nulli *veteris Testamenti libri* præter *Pentateuchum* pro canonicis haberentur, æque ac *Lutherani* & *Caluiniani*, quos ita vocat, non paucos (quamuis multo pauciores, quam Sadducæi) pro apocryphis veteris Testamenti venditent, qui tamen sint canonici, & quos *Catholici* (pseudocatholicos intelligit) pro canonicis veteris Testamenti agnoscant. Nam ipse supponit, argumentum Christi non esse satis firmum ac solidum, cum tamen contrarium probauerimus, ipsum esse solidum ac eidentissimum omnique exceptione maius argumentum. Nondum quoque probauit aduersarius Iesu, *Iesuitam* intelligimus, quod tanquam certissimum adsumit, nempe Sadducæos præter

Pentateuchum nullas recepisse Scripturas: legisse quidem *Prophetas & Psalmos*, sed sicuti nos legimus istos libros apocryphos veteris Testamenti, quos *Pontificii* pro canonicis venditant.

§. XII. Equidem non ignoramus hanc esse receptiorem opinionem, eamque a non paucis auctoribus defendi, inter quos sunt e Patribus: *Tertullianus de prescriptionibus libro primo*, *Origenes*, *Hieronymus & Beda in Mattheum*: E Pontificiis *Cornelius a Lapide*, *Cornelius Iansenius*, *Sanctius*, & uti vidimus, *Maldonatus*, imo saltem non omnes: Ex aliis *Faustus Socinus in fragmentis de iustificatione p.m. 46.* & ex eo *Hugo Grotius*. Cum quibus etiam faciunt *Iunius*, *Richardus Montacutius*, *Ioannes Dalleus*, *Riuetus*, *Ioannes Gerardus Vossius*: Ut multos alios taceamus, quia nec e nostratibus Theologis plane defunt, qui eundem Sadducæis errorem tribuunt: a quo tamen ipsos liberarunt *Iosephus Fridericus Scaliger*, *Ioannes Fridericus Spanhemius in dubiis Euangelicis*, e nostris *Theodorus Hackspanius*, & quod præcipuum, Iudæi ipsi, e quibus *Rabbi Manasse Ben Israel* (qui libro primo de resurrectione mortuorum capite sexto p.m. 43. diserte scribit: *Certum est Sadduceos non negasse librorum Prophetarum auctoritatem, ut ex Talmude liquet*) *Rabbi Aben Esra & Rabbi Lipmannus* præ cæteris nominari merentur, quorum rationes præcipuas censemus sequentes: (1) quia Iudæi ipsi disputantes contra Sadducæos, æque e *Prophetis & Hagiographis*, atque ex *Lege*, hoc est, libris Moysis suas probationes petunt, quod non modo ex *Gemara Talmudica*, sed etiam ex laudatorum *Rabbinorum* scriptis, illius libro II de resurrectione, istius ad *Dan. XI, 31.* huius *Nizachon* perspicuum est: Hoc autem Iudæi minime facturi fuissent, nisi Sadducæi *Prophetas & Hagiographa* pro libris canonicis habuissent. (2) Sadducæi veritatem suarum hypothesium aduersus Phariseos ex *Prophetis & Hagiographis* non solummodo probant, sed etiam loca sibi e *Prophetis & Hagiographis* a Phariseis obiecta aliter intelligenda esse dicunt, atque ad eadem respondent, qua de re prolixè videatur laudatus *Hackspanius in*
præfa-

prafatione ad Rabbi Lipmanni librum Nizachon, numero 22 et quatuor fequentibus. (3) Quis facile patietur fe adduci, vt credat ius fedendi in Synedrio magno, fuffragia decifua ferendi, imo etiam adeundi Pontificiam dignitatem, Sadducæis quaefitum fuiife, fi tantam Scripturæ facræ canonicæ partem prorfus repudiaffent? (4) Cur hunc errorem nullibi fiue a Spiritu fancto in noui Teftamenti fcripturis errores Sadducæorum taxante, fiue a Pharifæis fiue ab historicis antiquis impactum ipsis Sadducæis legeremus?

§. XIII. Iam ponamus, Sadducæos non folum *Pentateuchum* pro Scriptura facra canonica habuiife, fed in numero librorum canonicorum cum Pharifæis confenfiife, adhuc tamen fuppetit fatis firma ratio, ob quam Chriftus ex *Pentateucho*, & non item ex alio quopiam libro canonico argumentum depromere voluerit, fcilicet quia ex *Mofe* aduerfarii argumentum folutu facile Saluatori noftro obiecerant, forte placuit ipsis non modo iftud folidiffime ac euidentiffime foluere, fed etiam ex ipfo *Mofe* argumentum prorfus infolubile in contrarium adferre. Singularem ftudio diximus: Ponamus, Sadducæos non folum *Pentateuchum* pro Scriptura canonica habuiife. Fatemur enim lubentiffime, non fine magna veritatis fpecie pro contraria quoque fententia adferri, inter quæ (vti nobis quidem videtur) agmen ducunt ifta duo: & quod Sadducæi non aliud quidquam præter *LEGEM* feruandum exiftimauerint, ceu *Iofephus Antiquitatum Iudaicarum libro XVIII capite II* fcribit, & quod refurrektionis mortuorum expreffa fiat mentio in *Prophetis & Hagiographis*, quam, nifi folos *Mofis* libros pro canonicis habuiiffent, reiicere nequiuiiffent.

§. XIV. Ad vtrumque tamen forfan refponfo fuppetit, & ad prius quidem, fi dicatur, nomine *LEGIS* fæpenu-mero non folum *Pentateuchum*, fed vniuerfam Scripturam facram canonicam *veteris Teftamenti* nuncupari, vtpote quam fignificationem etiam vfus huius vocis in nouo Teftamento probat *Ioan. X, 34. XV, 25. 1. Cor. XV, 21*. Agnofcit & fatetur.

Cardinalis *Bellarminus* libro I de verbo Dei, capite secundo. Ad posterius: (1) Sadducæi quoque dicebant, non existere angelum, ceu expresse testatur Spiritus sanctus *Act. XXIII, 8.* cum tamen in *Pentateucho* aliquoties expressa angelorum fiat mentio. (2) Ipsi Sadducæi resurrectionem mortuorum, supra allegatis *Rabbinis* notantibus, longe aliter explicuerunt, perque mortuos intellexerunt Israelitas hinc inde dispersos, per resurrectionem vero futuram eorundem liberationem. Nec negari potest, etiam hanc significationem in certis *Scripturæ sacræ canonicæ veteris Testamenti* locis obtinere, inter quæ esse volumus: *Osee VI, 2. Vivificabit nos post duos dies: in die tertia suscitabit nos.* Quamvis enim *Patrum* plurimi, & ipse etiam *Lutherus* enarratione ex *Hosea fol. 624 Tomo IV Ienensi Latino* eum de resurrectione Christi & quæ ex ea fluit, nostra resurrectione explicent, idemque sentiant plurimi ex *nostratis Theologis*, non tamen caret hæc explicatio difficultate. Ex contextu enim satis adparet, esse hæc verba afflictorum Israelitarum & Iudæorum loquentium de Deo, qui instar leonis ipsos dilacerauerat, abstulerat & percusserat, ut in *precedentibus* dicitur. Hi igitur afflicti Israelitæ & Iudæi de Deo dicunt, & *viuificabit nos* &c. Quæ si velimus proprie accipere de *biduo* & *tertio die*, & verba hæc explicare de proprie dicta resurrectione ex mortuis proprie talibus, dictu difficile censent *magni nominis Theologi*, quomodo afflicti isti poterint dicere, se post biduum viuificandos & tertio demum die ex mortuis resuscitandos esse. Cum enim hæc loquerentur, adhuc viuebant: neque credibile est, ipsos etiam existimasse, quod iam iam morituri sint & post biduum in vitam reuocandi. Accedit, quod *versu tertio* quædam dicuntur, quæ non videntur competere statui hominum post resurrectionem, cum potius competere videantur statui huius vitæ. Simpliciori igitur sensu per *duos dies* & *tertium diem* breue tempus intelligi poterat, ut mens Israelitarum et Iudæorum sit, Deus qui nos discerpfit & percussit, ut mortuis similes essemus, *viuificabit nos post duos dies & tertia die*
excita-

excitabit nos, id est, breui nos grauiter afflictos sua gratia & auxilio recreabit, & quasi mortuos in vitam quasi reuocabit, & coram ipso viuemus. Quoad phrasin conferatur locus *Luc. XIII, 33.* vbi per *hodie, cras & perendie* exiguum tempus indefinitum significatur. Scilicet dicit ibidem Christus sese insuper habitis illis minis Herodis siue veris, siue fictitiis, in praesenti & adhuc sequenti tempore daemonia eiecturum & aegrotos pristinae sanitati restitutum, & tum demum tertia die, id est, breui post per mortem consummandum esse. Mors namque fuit extrema pars operis & muneris Christi in carne peragendi. Itaque oportere se *hodie, cras & perendie*, hoc est breui temporis spatio ambulare & sine impedimento munus suum exequi. Non enim ibi, sed Hierosolymis sibi moriendum esse, quia fieri nequeat, vt Propheta alibi pereat, quam Hierosolymis. (Nam Prophetae non iudicabantur nisi a iudicibus Sanhedrin, qui Hierosolymae residebant in exedra domus, *Drusio* notante *libro III praeteritorum p. 99.*) Vnde nullum dubium est, quin Christus tum de cursu vocationis prius consummando, tum de itinere Hierosolymam versus suscipiendo loquutus sit. Quasi vna diceret: Non metuo mihi ab Herode, tum quia nulli iniurius vel molestus sum, tum quia nondum venit tempus mihi praestitutum, ante cuius decursum nec Herodes, nec quisquam alius mihi poterit nocere. Erat enim vltimus annus vitae, cum haec proferret. Imo plura talismodi dicta canonica occurrunt, in quibus quando varii numeri parui & magni assignantur, certus numerus pro incerto ponitur, vt *Matth. XVIII, 22. Apoc. VII, 4.* (plura vel ex *Apocalypseos* libro loca adduci poterant) quamuis *Bellarminus & Becanus* de Anti-Christo agentes negent.

§. XV. Relicta elumbi interpretatione ac disputatione *Maldonati*, reliquum est, vt aliorum rationes speciem quandam veritatis praeseferentes enumeremus, quibus praepediti si non negant, tamen se primum, deinde alios dubios reddiderunt. Vna est, quod pii etiam post mortem viuant

secundum animam, sicque, licet illi non resurgant, tamen Deus etiam post mortem eorum id propter Deum ipsorum vocetur, quod quoad animam curam eorum bene gerere possit, ut adeo ex adductis verbis *Exodi III, 6. 16.* ne per pronam quidem ac immotam consequentiam inferri possit, futuram esse resurrectionem mortuorum. *Altera* est clarissimum Pauli adsertum *Rom. XIV, 8. Mortui etiam sumus Domini.* Ex quo sponte sua sequitur, Deum posse etiam Deum mortuorum esse, posito, quod uti *Paulus* claris verbis adserit, mortui sint Domini, sicque Dominus, cuius mortui sunt, sic Dominus mortuorum, adeoque Deus mortuorum, quia Dominus iste Deus est. *Tertia* rationis loco vrgetur sequens iam citati capitis *versus nonus*, ubi *Paulus* ut θεοπνευστος discrete docet, *Christum etiam mortuis dominari.*

§. XVI. Paucis igitur expendamus, quid ad istas rationes responsi loco dici possit. *Prima* nec pro Sadducæis, nec pro Neopharisæis, id est, Pontificiis hodiernis quidquam facit. Illi enim, nempe Sadducæi, non poterant ita regerere, quod pii etiam post mortem viuant secundum animam, quia Sadducæi negabant animæ immortalitatem vitamque animæ post hanc vitam, ut testatur *Iosephus libro XVIII antiquitatum Iudaicarum, capite secundo.* Verba hæc sunt: *Sadduceorum opinio cum corpore extinguit simul & animas.* Idem adserit *libro II de bello Iudaico, capite VII sub finem.* Quod probe etiam notarunt *Origenes & Hieronymus* in suis ad *Matthæi caput præsens XXII commentariis.* Huc facit, quod Sadducæi, Scriptura sacra canonica teste, negauerint Spiritus. *Act. XXIII, 8.* Item, si *Iosepho*, qui *libro de bello Iudaico* iam citato *capite VII, & libro XIII antiquitatum Iudaicarum capite IX* id ipsum testatur, credimus, prouidentiam diuinam negarunt. Id quod expressis quoque verbis supra allegatus *Rabbi Abraham Zachut* in citato tractatu confirmat: *Sadducei, inquit, negarunt creatorem curare res humanas.* Et quidni Sadducæi diuinam prouidentiam curamque siue hominum post hanc vitam, siue animarum post hanc vitam negassent, quando post hanc vitam

vitam omne præmium, sicque omnem hominis post hanc vitam curam prouidentiamque diuinam, omnemque etiam pœnam negarunt. Inde namque nomen Sadducæorum fortiti sunt, vt infra ostendetur. Hi vero, scilicet NeoPharisæi siue Pontificii, ac inter eos *Maldonatus*, vel etiam alii quiuus, istud, quod Sadducæos regerere nequiuisse ostendimus, cum fructu aduersus Saluatoris nostri argumentum minime regerent, quia totus contextus, æque ac recta ipsius textus inspectio, abunde docet, Christo in hoc argumento suo non esse sermonem de animabus separatis, sed de integris personis, vt constat ex ipsis quoque verbis Dei a Christo hunc in finem adductis, in quibus utique expressa fit mentio Abrahami, Isaaci & Iacobi: Ast animæ separatæ Abrahami, Isaaci & Iacobi non sunt ipse Abraham, Isaac & Iacobus, vtpote ad quos essentialiter requiritur, vt quisque eorum ex anima & corpore constet. Quid? quod vita (animæ) post hanc vitam & resurrectio mortuorum toto cœlo differunt. Illam enim ex lumine naturæ gentiles potuerunt cognoscere, moratioresve agnouerunt, quotquot videlicet immortalitatem animæ fassi sunt: Hæc ex naturæ lumine cognosci nequit, cum sit purus putus articulus fidei, eamque a se probari Christus apud *Mattheum*, *Marcum* & *Lucam* testatur, nempe resurrectionem mortuorum, vt est apud *Mattheum*, siue quod mortui resuscitentur, vti *Marcus* & *Lucas* efferunt: De resurrectione quoque mortuorum, quam Sadducæi negabant *Matth. XII, 23. Marc. XII, 18. Luc. XX, 22. Actor. XXIII, 8.* præcise heic erat quæstio. Quippe versabantur Sadducæi, *Luca teste capite XX, 27.* in terminis contradictoriis cum Christo, dicebantque, non dari resurrectionem mortuorum. Hic igitur status erat controuersiæ: An detur resurrectio mortuorum? *Alterius* rationis loco adductus locus *Rom. XIV, 8.* tantum abest, vt argumentum Christi contra Sadducæos prolatum euertat, vt potius dextere intellectus valde istud confirmet. Nam Christus, quando negat, Deum esse Deum mortuorum, sicque maiorem argumenti sui probat, per
mortuos

mortuos intelligit eos, qui penitus sunt mortui, ita vt nunquam in vitam sint redituri. Tales namque mortuos stangebant Sadducæi, vtpote animæ immortalitatem negantes. Tertia ratio, siue eius loco obiectus *versus nonus citati capituli XIV epistolæ ad Romanos* intelligendus est de mortuis, qui aliquando resurrecturi sunt.

§. XVII. Pharisei vero, cum audissent, Christum occlusisse os Sadducæis (Φιμώω, ὦ, idem significat, quod os capistro obturo, occludo, os obligo) id est, Sadducæos ad silentium adegisse, coacti sunt in unum *Matth. XXII, 34.* Tunc interrogavit Christum vnus ex ipsis, isque νομικὸς legis interpret, tentans eum (Notat *Theophylactus* hunc νομικὸν primo quidem animo maligno ad Christum accessisse, vt eum illaquearet, sed oratione Christi ita profecisse, vt discedens a Christo honestum tulerit elogium, teste *Marco*, qui refert, quod Iesus eum intuitus dilexerit eum. Sed hoc est μνημονικὸν ἀμείψημα *Theophylacti.* Nam iste locus *Marc. X, 21.* nihil ad eum pertinet, de quo heic agitur & *Marc. XII, 28.*) dicit: Magister quod est mandatum magnum in lege? Facile adducimur, vt credamus, statum controversiæ Christo a Phariseis per huncce legisperitum motæ non fuisse de vno aliquo præcepto siue de vna quadam lege singulari, sed de vniuersa aliqua lege, id est, de toto aliquo complexu legum. Omnes enim leges diuinas ceremoniales simul acceptas Iudæi vocabant vno nomine legis ceremonialis: & ex aduerso omnes leges diuinas morales vno vocabulo legis moralis nuncupabant. Iam vero Iudæi plerique omnes legem diuinam ceremonialem legi diuinæ morali, atque id propter sabbatum operibus legis præferebant, pluris æstimantes sacrificia, quam misericordiam. Nempe iurati hostes ac aduersarii Christi sibi certo persuadebant, ipsum non posse non illaqueari, vtram legem alterutri præferret, & quidem si moralem ceremoniali, putabant se habere, quod exciperent, cur secundam decalogi tabulam primæ, atque officia erga homines, vtpote quæ secunda tabula decalogi præcipit, meris officiis erga Deum, de quibus

quibus solis lex ceremonialis disponit, præferret: Si ceremoniam morali anteponeret, credebant, sese iterum Christum rubori duros dicturosque, cur igitur tu, totuplici data occasione, toties opera charitatis atque misericordiae sacrificiis & sabbato prætulisti?

§. XVIII. Respondit Iesus *versu 37. & tribus proxime sequentibus* hunc in modum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota cogitatione tua; Id ipsum est primum & magnum mandatum, id est, prima & magna lex (quippe lex est mandatum de re vniuersali, & mandatum est lex de re singulari) Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum ut te ipsum. Ab istis duobus mandatis tota lex & Propheta pendent.* Quasi dixisset: tota lex diuina ceremonialis totaque lex diuina moralis resoluitur tandem ac abit in illam legem, quæ dilectionem Dei præcipit: Ast ea lex est diuina moralis. Ergo tota lex diuina moralis toti legi diuinæ ceremoniali est præferenda. Nam & omnes aliæ leges morales, quæ videlicet de officiis hominis erga seipsum & erga proximum præcipiunt, in leges morales de officiis hominis erga Deum, hæque omnes in legem moralem de dilectione Dei abeunt ac resoluuntur. Proximus a te diligendus est non præ te ipso, sed iuxta te ipsum, ut adeo dilectio, qua te ipsum diligis, debeat esse regula dilectionis, qua proximum diligis: utriusque vero dilectionis, cum qua te, tum qua proximum prosequeris, normam oportet esse dilectionem Dei.

§. XIX. Labet hæc distinctius exponere, & quidem Augustinum libro VIII de Trinitate, capite VII κατὰ πόδα sequentibus: *Cum duo sint præcepta, a quibus pendent lex & Propheta, dilectio Dei & proximi, non immerito Scriptura plerumque pro utroque vnum ponit, siue dilectionem Dei, sicut est illud: Scimus quod diligentibus Deum omnia cooperentur in bonum Rom. VIII, 28. siue dilectionem proximi, sicut est hoc: Omnis lex in vno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum Rom. XIII, 9.* Sed hoc ideo, quia quisquis proximum diligit ut seipsum, is seipsum

C

dili-

diligit: qui autem seipsum diligit, consequens est, ut Deum diligat. Non enim qui seipsum recte diligit, diligit se propter se, sed diligit se propter Deum. Ex vna eademque charitate Deum, se & proximum diligit, qui recte diligit, sed Deum propter Deum, se autem & proximum propter Deum. Et ut *Ioannes I epistola, capite V, versu secundo* scribit: *In hoc cognoscimus, nos diligere filios Dei, cum Deum diligimus, & præcepta eius seruamus.* Igitur non errant, qui alia methodo hæc duo præcepta moralia a Christo heic allegata pro tribus venditant moralibus præceptis, quia tria sunt obiecta dilectionis, sicque pro triplicitate obiectorum tria moralia præcepta dilectionis statuunt: Quippe mihi præcipitur dilectio Dei, dilectio mei ipsius, & dilectio proximi. Deum iubeor diligere super omnia, proximum vero non præ me ipso, sed iuxta me ipsum, ut adeo sanctissimum supremumque Numen meam dilectionem mei ipsius velit iubeat esse normam meæ dilectionis proximi, sicque dilectionem mei mihi vna præcipiat. Quomodo enim possem diligere proximum ut me ipsum, nisi me ipsum diligerem? Et quomodo possem meam dilectionem proximi conformare meæ dilectioni mei ipsius vi moralis præcepti diuini, nisi ad me diligendum, præcepto legis diuinæ moralis obligatus essem? Ast nemo, teste Scriptura sacra canonica, Deum diligere potest, nisi etiam diligat proximum *1. Ioan. V, 20.* sicque etiam certissimum relinquitur, quod vna ex his tribus dilectionibus, quamcunque etiam nominaueris aut intellexeris, absque duabus reliquis nequeat consistere. Scilicet charitatem habens, quæ ex puro corde & conscientia bona & fide non ficta proficiscitur, diligit Deum, & proximum ut seipsum. Amator enim Dei amator est sui, & qui non diligit Deum, non diligit proximum, quia non diligit seipsum. Sic igitur meus amor mei & proximi regulam agnoscit ac agnoscere debet meum amorem Dei, ut amor, quo me & proximum prosequor, placeat Deo propter Christum.

§. XX. Nihil habebat iste Legisperitus, quod aduersus
sus

sus datam Christi responfionem exciperet, vnde dixit: *Bene, Magister, verissime respondisti, nam vnus est Deus, nec alius est præter eum: & diligere eum ex toto corde, & ex tota intelligentia, & ex tota anima, & ex totis viribus, ac diligere proximum vt se ipsum, plus est quam omnia holocaustata & sacrificia.* Quasi diceret, omnis externus cultus Deo exhibitus fundatur in vera dilectione Dei, absque qua nullus cultus Deo vt auctori salutis spiritualis ac æternæ gratus est. Tum Iesus, quum vidisset eum *ὄψεως cordate* (quasi diceret: habendo mentem) respondisse, dixit ei: *Non procul abes a regno Dei.* Cupidus enim erat discendi, teque in scholam Christi receperat, ipsaque lex est pædagogus ad Christum. Et nemo amplius audebat Iesum interrogare vel quidquam ei opponere. Hæc habet *Marcus capite XII, 32. 33. 34.*

§. XXI. Enim vero nunc Iesus opponentem agit, Pharifæisque argumentum opponit, nobis quidem facile solutu, at Pharifæis ob falsissimam eorum hypothesin, quam fouebant, prorsus insolubile, dicens: *Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est?* Dicunt ei: *Dauidis.* Dicit eis Iesus: *Quomodo igitur Dauid ἐν πνεύματι per Spiritum vocat eum Dominum? Inquiens: Dixit Dominus Domino meo, sede ad dextram meam, usque dum ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Si ergo Dauid vocat eum Dominum, quomodo filius eius est?*

§. XXII. Equidem limam iudicii adhibere nescientibus primo intuitu videri poterat, ac si istud argumentum a Iesu propositum facile solui, sique in formam syllogisticam redigatur, ad istud formaliter responderi possit, negando maiorem propositionem, si nempe ita proponatur: *Quicumque est alicuius hominis Dominus, is non est eius filius.* Atqui Christus est Dauidis Dominus. Ergo Christus non est Dauidis filius. Annon enim negari poterat maior? Quippe fieri potest, vt is, qui alterius filius est, simul sit ipse us Rex, adeoque Dominus. Si namque filius fiat Rex, pater maneat Regiæ potestati subiectus, sic certe pater filium suum adpellare potest, imo iure meritoque Dominum suum

um adpellat. Verum hoc non erat argumentum Christi, & qui sic argumentantur, aut ex inscitia, aut ex malitia Christo attribuunt, sicque adfingunt argumentum. Ita se habet Christi argumentum in formam syllogisticam redactum: Quicumque est illius hominis, qui est Rex potentissimus atque nullum hominem in toto terrarum orbe agnoscit se superiorem, imo neminem prorsus agnoscit se superiorem, nisi verum Deum, filius, is non est illius hominis Dominus. Atqui Christus est Davidis, sicque illius hominis, qui est Rex potentissimus, atque nullum hominem in toto terrarum orbe agnoscit se superiorem, imo neminem prorsus agnoscit se superiorem, nisi verum Deum, filius. Ergo Christus non est Davidis Dominus. Vel etiam ita formari potest argumentum: Nullus homo, cuius pater Rex est potentissimus neminemque nisi verum Deum se superiorem habens, est patris sui Dominus. Atqui Christus est homo, cuius pater, cui nomen David, est Rex potentissimus neminemque nisi verum Deum, se superiorem habens. Ergo Christus non est Davidis Dominus. Vel breuissime sic formabitur: Nullus filius Regis Davidis est Dominus Regis Davidis. Christus est filius Regis Davidis. Ergo Christus non est Dominus Regis Davidis. Syllogismus in forma optimus: conclusio vero, fatentibus aduersariis Christi, est falsa. Aut igitur maiorem debebant negare, aut minorem. Neutram negare poterant: Non minorem, hanc enim concesserant Christo quærenti, cuius filius sit Christus? respondentes: Davidis. Nec vero maiorem, quæ est apertissimæ veritatis. Homo enim, qui est sui patris dominus, est superior suo patre: At David nullum hominem habebat se superiorem.

§. XXIII. *Nemo aduersariorum poterat Christo respondere quidquam, neque ausus fuit quisquam ab illo die amplius eum interrogare, vel ei quidquam opponere. Versu 46. Sed (Deo fit laus, eique grates immortales reddimus) ad argumentum istud Christi etiam pueri nostri respondere possunt, ac facile*

facile simulque rectissime respondent, adhibita distinctione: Christus est filius Davidis secundum humanam naturam, & est quoque Dominus Davidis secundum diuinam naturam. Nam Christus non est merus homo, quamuis sit verus homo, quia simul est verus Deus. Iam quia verus Deus est Dominus Davidis, etiam Christus est Dominus Davidis, quia Christus est verus Deus. Heic debuissent Pharisei agnoscere veram diuinitatem Christi, sed nolebant propria sua culpa: Imo iste Legisperitus, qui Christo Iudice, non procul aberat a regno Dei, nunc potuisset, si voluisset, propius ad regnum Dei accedere, & probe attendere, quod nullus cultus, quem homo peccator Deo exhibet (quæcunque tandem ac quotquot holocaustomata & sacrificia Deo offerat ac pro se offerri sinat) Deo vt auctori spiritualis æternæque salutis placeat, nisi proficiscatur ex vera fide Christi, & Domini Davidis & filii Davidis, sanctissimum meritum apprehendente ac tenente. Quid? quod nec vlla dilectio Dei, quam mortales exercent, Deo placeat, nisi ob Christi Θεωδεωπια meritum fide diligentis adprehensum.

DE
PHARISÆIS.

I.

PHARISÆORVM secta in ecclesia Iudaica visibili, & quæ qua talis, cum Christus visibili specie in terris officio prædicantis fungeretur, tota a vera fide deficiebat, certe erat præcipua, seque apud rudem plebeculam miris artibus præcæteris sectis sectarumque Doctõribus insinuauerat. Dicti sunt *Pharisei* a פְּרִישִׁי, quasi vel interpretes legis, vel certe selectos & segregatos dicas a reliqua plebe. Vtramque enim significationem vox admittit. Videatur eminentis eruditionis & magni iudicii Theologus *Georgius Calixtus* in *quatuor euangelicorum scriptorum concordia*, libro II, capite I, pag. 78.

II.

Historiam Phariseorum ac Pharisaismi speculum Pontificiorum

ciorum hodiernorum hodiernique Papismi minime fallax
haud immerito dixerimus.

III.

PHARISAEI primo tradebant, multo plura dogmata
dari cuius homini æternum saluando cognitu necessaria,
quæ ex verbo Dei scripto nec expressis verbis, nec æquipol-
lentibus, nec per pronam ac immotam consequentiam ha-
beri queant, quam quæ ex eo haberi debeant vel possint:
ista vero immane quantum extollebant, verboque Dei scri-
pto præferebant. Annon idem PONTIFICII sentiunt? Hinc
quoque initium docendorum nouitiorum a traditionibus, &
non a Scriptura sacra canonica faciunt,

IV.

Secundo, PHARISAEI verbum Dei scriptum vestimen-
to, osibus atque corpori adsimilabant, sensum vero eius non
scriptum (quem interpretationis nomine nuncupabant, ut-
pote interpretationem cum sensu confundentes) compara-
bant animæ, ut qui in Scriptura sacra canonica studeant abs-
que Pharisæico interpretamento, corpus teneant sine anima:
Annon PONTIFICII audacter adserunt, verum ac legiti-
mum sensum Scripturæ sacre canonice haberi nequaquam
posse, nisi ex Papæ Romani traditione & auctoritate?

V.

Tertio, PHARISAEI mera sua commenta cum opinio-
ne meriti, cultus diuini ac necessitatis hominibus obtrude-
bant *Matth. XV, 9.* quo ipso secta eorum a cæteris maxime
distinguebatur: Easdem fabulas maiorique conatu PON-
TIFICIOS agere nemo inter nos est, qui nescit.

VI.

Quarto, PHARISAEI per traditiones mere humanas,
nempe suas, transgrediebantur mandatum Dei, ceu Chri-
stus *Matth. III, 3.* diserte testatur: Idem PAPISTARVM vo-
ta Monastica contra iustam parentum voluntatem a filiis la-
ta, vota perpetuæ continentie a coniugatis, vota cœlibatus,
vota

vota obedientiæ tanquam maximæ pro peccatis satisfactio-
nes & opera supererogatoria abunde testantur.

VII.

Quinto, PHARISAEI longe acriores diligentioresque animaduersores erant transgressorum traditionum suarum, quam diuinarum legum, maiorisque semper æstimabant, magistrorum commenta, quam diuina præcepta. Ita enim tradunt *Talmudistæ*: *Si Propheta dicat, violandum esse unum ex omnibus præceptis diuinis, quæ recensentur in lege, vel præcepta multa, tam leuia quam grauia, ei auscultandum esse, excepta idololatria: at si quis eradicarit aliquid eorum, quæ traditione acceperunt, istum tanquam pseudopropheta laqueo perimendum esse, etsi fecerit signum.* Videantur Rabbi *Mosis Maimonidis constitutiones de fundamentis legis, capite IX, numero V & VIII.* Sed quid PONTIFICII? Euoluamus *Ius Canonicum*: Si quis in vllum decretum Romani Pontificis commiserit, *veniam sibi deinceps nouerit denegari.* Quod adhuc semel, imo etiam tertia vice repetitur *c. si Romanorum Pontificum distinctione XIX.* Expresse Cardinalis *Bellarminus* in suo tractatu de verbo Dei, libro IV, capite VII scribit: *Quædam sunt traditiones maiores quoad obligationem, quam quædam Scripturæ.*

VIII.

Sexto, PHARISAEI, Christo iudice, excolabant culices, camelos autem glutiebant *Matth. XXIII, 24.* Exempli gratia: nolebant die parasceues ingredi prætorium: Iesum vero innocentem ad mortem petere non verebantur. Idem de PONTIFICIIS dixeris, utpote qui minutiora quædam rigidissime ac superstitiose seruant, & alia maiora negligunt. Exempli gratia: Abstinent certis diebus ab esu carniū, & permittunt scortationem, eamque in rem erigunt lupanaria, ex quibus Pontifex Romanus vectigal accipit. Sacerdotem quoque leuiter peccare dicunt, si scortetur; longe autem grauius peccare, si in coniugio (quod tamen pro sanctissimo sacramento noui testamenti venditant) uiuat. Quid? quod Sixtus IV (qui nobile lupanar Romæ extruxerat) familia

miliae Cardinalis D. Luciae sodomiam permittit, si Pontificio scriptori, *Ioanni VVesselo*, Gruningano, quem *lucem mundi* dixerunt, id testanti in suo *tractatu de indulgentiis papalibus*, fides habenda.

IX.

Septimo, PHARISAEI ex suarum traditionum obseruatione quærebant inanem gloriam & opinionem sanctitatis apud homines, cum nihil minus quam sancti essent *Matth. XXIII, 28.* fingentes (verba sunt *Irenæi libro I, capite XXIV*) *se se plus quam quæ dicta sunt, obseruare, diligentiam suam ipsi Deo præferentes.* Annon idem de PONTIFICIORVM consiliis perfectionis, & operibus satisfactionis (quæ iactant aliisque vendunt) iure meritoque dixeris? Loquatur contra ipsos Pontificios ipse Pontificius, *Georgius Cassander in Consultatione* (Cæsarum iussu & auctoritate scripta, & a *Theologis Coloniensibus* cum in præfatione, tum in epitaphio ipsi in *Francisci templo Coloniae erecto valde laudata*) *articulo XXV,* ubi in eo totus est, ut demonstret religionem veram & solidam in superstitionem & inanem speciem religionis conuersam esse, & ad crescentibus opibus decreuisse pietatem, inque eius locum LARVAS CEREMONIARVM successisse, in quibus, veræ pietatis operibus neglectis, summa totius religionis constituta sit.

X.

Octavo, PHARISAEI quarundam traditionum suarum obseruatione aucupabantur opes ac diuitias, præsertim longis precibus, quarum prætextu viduarum domos deuorabant *Matth. XXIII, 14.* aurumque ac argentum, quo delectabantur *Luc. XVI, 14.* atque dona, quibus ipsi pascebantur, sanctiora dicebant ipso templo & altari, ut homines promptiores fierent ad offerenda dona, quam ad preces fundendas in templo & iustitias faciendas. Ecquis PONTIFICIOS Pharisaïs æquiparandos esse negauerit, nisi præferendos adseruerit, si lucrum ponderet, quod ex precibus, vigiliis, missis priuatis pro animabus defunctorum, indulgentiis, iubilæis captant.

XI.No-

XI.

Nono, PHARISAEI contra expressam legem diuinam adprobabant verba filii indignantis, & vt parentibus ægre faciat, Deo siue gazophylacio vouentis, quidquid ipsis alendis impendi poterat, dicentisque: *donum esto, quocunque a me iuuari possitis Matth. XV, 3. 4. 5. 6.* Eadem, quæ Pharifæi Iudæorum filios, PONTIFICII religioni pseudocatholicæ addictos docent, nempe facultates, quæ nondum sunt in vouentium potestate, Deo vouere, vt si iuuandi sint parentes, illi obtendant votum oblationis, eoque se excusent. Vtriusque generis Pharifæi eandem incurrunt reprehensionem, quod videlicet purgent exteriorem poculorum patinarumque partem, intus autem illa plena sint rapina & intemperantia *Matth. XXIII, 25.* Tanto detestabiliores autem sunt Neopharifæi, dum pronunciant, filium aut filiam, contra voluntatem parentum in monasterium abeuntem, licite posse, si mater vterum gestans ac breui paritura in limine monasterii iaceat, ac immorigerum filium aut filiam dehorteatur, propositumque impedire velit, saltum de terra ad vterum eius facere etiam cum præsentissimo & matris & fœtus periculo.

XII.

Decimo, PHARISAEORVM traditiones, quibus vrgendis & ampliandis omnis opera impendebatur, haud paucæ erant valde ridiculæ, vanissimæ, superstiosæ. Exempli gratia, peculiarem sectam diabolorum statuebant iis vehementer nocentium, qui manus ante cibum non lauant, deinde talis inquinamenti contagium ac ideo manus impuras vel ob meram intermissionem lotionis censebant: Sed quid dicemus de PAPISTICIS adspersionibus & baptismis, ceu vocant, campanarum, bombardarum, nauium &c. Nulli dubitamus, quin ex simili vanitate originem traxerint, cui frequentes ablutiones poculorum, vrceorum, aramentorum & lectorum, aliarumque infinitarum id genus rerum, propter quas præcepta Dei reiecerunt, & solas senio-

D

rum

rum & sapientum constitutiones seruarunt, ortum debent.

XIII.

Vndecimo, PHARISAEI prauas cogitationes, effectu non sequuto, ne apud Deum quidem in crimine poni putabant, seque ab omni peccato prorsus liberos ac immunes pronunciabant: Idem PONTIFICII sentiunt, meras scilicet prauas concupiscentias siue interiores concupiscentiae prauos motus pro peccato non habentes. Hinc NeoPharisaismus instar foricis se prodit, quando a Pontificiis communiter, vrgetur locus ille *Pauli*, dicentis: *Concupiscentiam non nouissem esse peccatum, nisi lex dixisset, non concupisces Rom. VII, 7.* Paulus enim de se in Pharisaismo adhuc versante loquitur, ceu ex capite *V Matthaei* perspicuum est, ac ingenue confitetur, se crasum Pharisaeorum errorem olim errasse. Notum est illud Talmudicum: *Cogitationem malam non reputat Deus pro opere.* Nec obstat, quod *Philipp. III, 8.* dicitur, Paulum in lege fuisse irreprehensibilem. Ibi enim Apostolus de externa iustitia in conuersatione, non autem de interna sanctitate loquitur.

XIV.

Duodecimo, PHARISAEI docebant a se impleri posse totam legem Dei, inque operibus legis quarendam esse iustitiam. Idem profitentur PONTIFICII, quamuis modestiores friuola distinctione inter opera legis & euangelii hunc cum Pharisaeis consensum studeant palliare.

XV.

Decimo tertio, PHARISAEI praepcepta diuina minima, quae vocabant, habebant pro nullis, & putabant non obligare: (Credimus Saluatorem nostrum ad similitudinem phariseos Pharisaicae vocasse *minimum in regno caelorum Matth. V, 19.* qui plane nullus futurus erat, quod etiam concedit *Bellarminus*) Probe iudicat *Augustinus*, minimum, Seruatore iudice, id est, plane nullum futurum in regno caelorum, qui unum mandatorum ελαχίστων fuerit transgressus, nisi ma-
ture

ture per pœnitentiam delicti gratiam fuerit consequutus. Et sane si inspiciatur textus, quisque facile aduertit scopum Christi, qui erat corrigere doctrinam Pharisaicam, peccata leuiora non damnare. PONTIFICII peccata natura sua ac per se venialia statuunt, quibus a gratia Dei non excludantur. Nec mirari subeat, cur ob anathematis plagam a Concilio Tridentino (quod sessione XIV, capite quinto videatur) dissentire nolentes mantelia se inuenisse credant, quibus dissensiones suas tegant, vt quando *Bellarminus* venialia peccata dicit esse, quæ non simpliciter sint peccata, sed imperfecte, non contra, sed præter legem Dei, & quæ Deus iusto iudicio non possit, nisi pœna temporaria afficere. Videatur libro V de iustificatione, capite V, item XIV & XVII, & *Fernandes de Moure Theologia morali pag. 838.* Probabilius est non remitti peccata venialia per aquam benedictam ex opere operato. Ita *Suar.* Cum igitur aqua benedicta perfundimur, excitatur in nobis deuotionis actus, & per hunc ex opere operantis veniale tollitur. *Paulo Laymanno Theologia moralis de sacramento pœnitentiæ capite V,* videntur talia citra culpam taceri posse, aliisque remediis expiari, scilicet humili pectoris tunctione & aquæ benedictæ adspersione.

XVI.

Decimo quarto, PHARISÆI & PONTIFICII cum vno tertio, nempe Iuda proditore, exacte conveniunt. Nam & illi & isti tot ac easdem partes veræ ac salutaris pœnitentiæ statuunt ac defendunt, quot ac quibus pœnitentia, in qua Iudas miserrime periit, constitit. Nempe contritione cordis, confessione oris & satisfactione operis cum Iudæi, tum Pontificii veram ac salutarem pœnitentiam absolui censent: Annon vero Iudas & grauisimo dolore tangebatur, & aperte sacerdotibus confitebatur scelus, & ex Iudæorum æque ac Pontificiorum hypothese pro eo satisfacerebat? Ita enim Iudæi, *Maimonide* teste, requirunt, vt peccator exacte satisfaciat Legi, sique delictum poscat flagellationem, hanc subeat: Sin ipsam mortem, imponat sibi pœnam, que parum ab ipsa internecio-

ne differat. Pariter Pontificii satisfactionibus suis se redimere, imo poenam sensus in gehenna alias luendam, remota æternitate, heic pati sibi persuadent. Discedit quidem Cardinalis *Bellarminus* ab istis, qui dicunt, peccatorem satisfactione sua vindicare offensam diuinam commissam, vt hoc modo restituatur sibi amicitia diuina, hoc est, pro ipsa etiam culpa satisfieri a nobis posse: Ac cum nefas duxisset hæc refutare, subiungit: necesse non est de subtilitatibus disputare. Enim vero si vel maxime satisfactionem Christi pro nobis præstitam ad amicitia Dei recuperationem & poenæ sempiternæ evasionem restringat, poenamque duntaxat temporalem nos per Christi gratiam idoneos factos exsoluere, atque adeo Deo labore nostro nos satisfacere perhibeat, quæ de re videri potest *libro IV de poenitentia, capite quinto*, hanc tamen subordinationem nostræ satisfactionis Scriptura sacra canonica *1. Ioann. II, 2. Rom. VIII, 34. V, 1.* prorsus reiicit. Multa alia heic adduci poterant, in quibus Pharisei & Pontificii conueniunt. Præcipiebant olim Rabbini, vt pro delicti qualitate poenitens se conferat in locum formicarum, ibique corpus nudum tempore æstiuo exquisitissimis doloribus exponat: Vel sedeat in aqua, cum gelu adstricta est. Pagina huic labori destinata non permittit, complures alias rationes iam recensere, quibus optime Pontificii æquiparantur Iudæis, imo certe eos superant.

XVII.

Decimo quinto, vti PHARISAEORVM, ita PONTIFICIORVM religio nullam præbet, imo ne quidem vllam promittit consolationem. Audiamus *Concilium Tridentinum*, cuius hæc sunt verba: *Nullus scire valet certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consequutum.* Hæc sessione VI, capite IX, habentur. Cum quibus consona sunt, quæ de Phariseorum aliorumque Iudæorum religione *Rabbi Ionas* verba *Salomonis Proverb. XXVIII, 13.* (æque ac *Bellarminus* eadem *Salomonis* verba inculcat, incertitudinem propriæ gratiæ commendaturus) contra scopum textus interpretatur:
Etiamsi

Etiamsi quis confessus fuerit peccata, iisque valedixerit, tenetur nihilominus perpetuo metuere, ne forsitan pœnitentia ipsius adhuc aliquid desit. Hæc ille. Ast quæ religio nullam consolationem, imo potius ansam ad desperationem præbet, ea non est vera saluifica religio Rom. XV, 4.

XVIII.

Propositum nobis erat hucusque adducta & plura alia prolixius deducere, nisi angustia chartæ prohiberemur. Credimus tamen hæc sufficere ad demonstrandos & inter se conferendos Phariseos veteres & Neophariseos, id est, Pontificios.

DE

SADDVCAEIS.

XIX.

Certe si nullam aliam ob causam Neopharisei eorumque Rabbini nos cum Sadducæis componerent, nisi ob quam præcipue hi apud Phariseos, *Iosepho*, *Mattathie* filio, teste, in odio erant, lubentia lubentius pateremur LVTHERANOS cum SADDVCAEIS componi. Ipsi namque Sadducæi unicam, genuinam & adæquatam normam omnium omnino dogmatum, cum fidei, tum morum cognitu necessariorum statuebant solam Scripturam sacram canonicam. Traditiones autem non scriptas, ex quibus multa dogmata, cum fidei, tum morum, tanquam ex verbo Dei non scripto (utpote quæ ex verbo Dei scripto secundum Phariseorum mentem haberi nequeant) peti, fingentibus Phariseis, possint ac debeant, verissime testante Neophariseo *Maldonato*, reiiciebant, & quidem rectissime. In eo namque idem cum Christo, Salvatore nostro, expressis verbis Pharisaicas traditiones apud *Matthæum*, in primis capite XV & XXIII reiiciente ac damnante sentiebant, ipsiusque Scripturæ sacræ veteris Testamenti tot luculentissimis testimoniis, cum primis *Deut. IV, 2. XII, 32.* nitebantur, æque ac Nostrates vno ore iisdem nitun-

tur, & cum Sadducæis rectissime sic colligunt: Sola Scriptura sacra canonica est vnica, genuina & adæquata regula omnium omnino dogmatum, cum fidei, tum morum vnicuique homini æternum saluando cognitu necessariorum, adæoque omnium etiam controuersiarum de fide & religione, quia in iis adæo perfecta est, vt ei nec addi, nec detrahi quidpiam ab hominibus debeat.

XX.

Testem adducimus *Iosephum*, qui *libro XIII Antiquitatum Iudaicarum, capite XVIII* satis luculenter testatur, Sadducæos Pharisæis valde exosos ac detestatos fuisse, maxime ideo, quod solam Scripturam sacram canonicam siue solum verbum ἡ γρηγορον pro vnica, genuina & adæquata norma fidei & religionis, atque controuersiarum de fide & religione agnoscerent. Ita enim ille: *Nunc, ait, indicandum est, quod multas constitutiones a maioribus per manus acceptas Pharisei tradiderint populo, quæ non sunt scriptæ inter leges Mosaicæ: Et ideo Sadducæi his auctoritatem abrogant, dicentes, oportere eas tantum seruari, quæ scripto continentur. Atque hinc magna inter utroque exorta est controuersia, dum ditiores stant a Sadducæorum partibus, Pharisei ceteræ multitudinis nituntur fauoribus. Hæc Iosephus, qui libro II de bello Iudaico, capite VII (ad quem locum iam citato loco ipse nos remittit) videatur. Digna quoque est historia, quam modo citato capite XVIII laudati libri XIII Antiquitatum recenset, quæ legatur, cum genium ac indolem Iesuitarum exaëte repræsentet.*

XXI.

Ne autem Neo Pharisæis (id est Pontificiis huius iure meritoque sibi competentis tituli maxime consciis) iniuriam facere videamur, quod eis imputemus, ac si scabioso, quod censent, Neo Sadducæorum nomine nostros traducant, dabimus eis aduocatum, eumque Neo Phariseum, supra laudatum *Maldonatum*, celebrem Iesuitam, qui in suis memoratis *commentariis*, & quidem in *Matthæi caput III commenta VII*, inque hæc verba: *Videns autem (Ioannes Baptista)*
multos

multos Phariseorum & Sadduceorum venientes ad baptismum suum &c. pag. m. 69. expresse scribit sequentia : Duo hominum genera, qui plurimum apud Iudeos gratia & auctoritate valebant. De his (nempe Sadduceis) nihil in veteri Testamento legimus. Genus enim erat non officii & potestatis, quales Sacerdotes & Scribae, sed haeresis non multo ante Christi tempora introducta, ut ex Iosepho illo antiquo, & ex illo altero Ben Gorionis colligitur, quales hodie sunt ministri & supervigilantii, & similia nomina nuper inuenta eorum, qui nulla vocati auctoritate, docendi regendique officium usurparunt. Utrosque inter alias Iudeorum sectas ipse Iosephus describit libro XIII Antiquitatum capite IX & XXIII, & eiusdem libri capite I, & libro XVIII, capite II, & libro I de Bello Iudaico, capite VII. Hæc Iesuita Maldonatus, qui paucis aliis interiectis sequentia subiungit : Pharisei, inquit, quasi Catholici a Iudeis habebantur. Itaque publice docendi munus & auctoritatem habebant, Christi etiam testimonio confirmatam. Super cathedra, Mosis sederunt Scribae & Pharisei Matth. XXIII, 2. Observo semper Scribas Pharisais anteponi, fortasse quod antiquiores & divina institutionis essent. Nam Pharisei humano instituto introducti fuerant : Sadduceos tanquam hæreticos Iudei habebant, ut Act. XXIII, 6. manifestum est, eosque Iosephus LUTHERANIS & CALVINISTIS simillimos facit, superbos, seditiosos, principum gratiam captantes, incredulos. Nam neque resurrectionem, neque animarum immortalitatem, neque spiritum credebant, neque aliud quidpiam, quod non sensu aut ratione manifesta comprehenderent Marc. XII, 18. Act. V, 17. & capite XXIII, 8. In eo etiam similes, quod nullas admitterent non scriptas traditiones, & ex sacris ipsis libris, quos vellent, adprobarent, quos vellent, reiicerent. Itaque solum Mosis Pentateuchum tanquam a Deo dictatum recipiebant. Ceteros homines fuisse errareque potuisse; quæ causa fuisse creditur, cur eos Christus de resurrectione disputans, non aliis testimoniis, quam Pentateuchi, cum alia clariora essent, coargueret. Matth. XXII, 31. 32. Hactenus Maldonatus.

XXII.

Quamvis vero cum Sadduceis contra Phariseos & Pontificios

fcios sanctissime tueamur, nihil pro dogmate vnicuique homini æternum saluando cognitu necessario habendum esse, nisi ex Scriptura sacra canonica haberi possit ac habeatur, merito tamen detestamur grauisimum Sadduceorum errorem, quem errabant, quando nihil pro creditu necessario dogmate agnoscebant, nisi totidem verbis in Scriptura sacra canonica exstet. Hunc enim errorem nobis, cum multis aliis NeoPharisæis Domini Fratres Bataui, Petrus & Adrianus de VValenburg, ille Episcopus Adrianopolitanus, hic Episcopus Mysiensis in Methodo Augustiniana, parte I, capite II, numero VI adfingunt, & adserere non erubescunt, Lutheranos statuere omnia vnicuique homini æternum saluando cognitu necessaria totidem expressis, claris & perspicuis verbis contineri in Scriptura sacra canonica, adeo vt nec interpretatione, nec consequentia egeant, hocque falso præsupposito, capite III, numero I dicunt, nos teneri adferre solam Scripturam, inque terminis expressis nos debere illud legere ex Scriptura, quod tanquam necessarium ad salutem proponimus. Similia habent in corollario practico, dialogo I, numero XV & sequentibus. Imo tandem eo impudentiæ procedunt, vt dicant, nos teneri etiam articulos negatiuos, exempli gratia: non esse purgatorium, expressis Scripturæ terminis probare, cum tamen nos ne quidem obligauerimus ad probandam vnquamque negatiuam per terminos expressos Scripturæ. Fatentur enim nostrates Theologi vno ore omnes, & contra Sadducæos defendunt, quædam credenda expressis verbis non haberi in Scriptura sacra canonica, imo ne quidem æquipollentibus, per immotam tamen & pronam consequentiam ex Scriptura sacra canonica deduci posse ac debere, imo etiam rectissime deduci. Magis ingenue hac in parte nostram sententiam proponit NeoPharisæus Iacobus Masenius, licet Iesuita sit, parte III meditata concordia p. m. 43. Expresse namque ibi de Nostratibus, tenent, ait, & illa, que implicite in Scriptura sacra continentur, & per consequentiam ex ea eruuntur, credenda esse. Hæc Masenius. De genuina Nostratium

tium Theologorum sententia videatur B. *Ioannes Gerbardus in exegefi loci I de Scriptura sacra canonica, capite XIIIX, §. 366.* & B. *Ioannes Musæus in plane eximio tractatu de usu principiorum rationis in Theologia reuelata contra Vedelium.*

XXIII.

Fallit aduocatus NeoPharisæorum, quando Sadducæos negat esse genus officii & potestatis, qui tamen a Pharisæis locum in Iudaismo proximum tenebant, vtpote Pharisæorum collegæ, qui non minus in Synedrio sedebant, quam Pharisæi, imo Pontificia etiam dignitate insigniebantur *Act. V, 16.* Magis igitur gratulamur nobis, quod titulum *Karæorum*, quæ vox idem valet, quod Scripturariorum, nobis NeoPharisæi non inuideant, quem, etsi iniustissima ratione appellationis adhibita, nobis dent, eo tamen, quem iam indicauimus, sensu præcise sumto, æquis animis sustineamus. Dicebantur enim Sadducæi *Karæi* vel *Karaitæ*, quia, admittere nolabant traditiones, si Rabbi *Lipmanno* in libro, quem Christianis & Sadducæis maximam partem opposuit, cui titulus: *Nizachon* (Victoria) numero LXII credimus. Verba eius sunt: *Sadducæi vocantur nostra etate Karæi vel Karaitæ, quorum maiores admittere noluerunt legem oretenus solum traditam.* Hæc *Lipmannus*. Nobis facile persuaderi finimus, Sadducæos & Karæos eisdem fuisse. Nam vt vt *Iosephus Scaliger, Drusius, vterque Buxtorffius, VWilhelmus Schickardus* & alii eos seiungant, videntur tamen de hodiernis *Karæis* loqui, qui scilicet in Turcia hodie vigent, vnique Scripturæ mordicus adhærent, omnes vero Rabbiorum traditiones confodiunt, eorumque solennitates false derident. Hinc vterque *Buxtorffius* hosce recentiores Karæos veluti propaginem ex vetustis Sadducæis pronatam arcessunt, & *Hottingerus* (qui in *Thesauro* suo *Philologico* duplices *Karæos*, primos eosque parum a *Sadducæis* alienos, & modernos siue posteriores ab iis immane quantum distantes statuit, tamen) in *Historia Ecclesiastica* quam post edidit, capite I, sectione I, p. m. 10. pro iisdem venditat.

E

XXIV.

XXIV.

Interim si vera essent, quæ Iudæus *Abraham Zachut* in fronte sui libri: *Iochasin*, postquam tres Iudæorum sectas recensuerat notaueratque, quamlibet sectam peculiarem consuetudinem legemque habere, subiunxit, non esse eosdem (Sadducæos) cum Karæis, eo quod hi profiteantur præmium & pœnam (post hanc vitam) ac resurrectionem, contra quam faciant Sadducæi; utique tanto iniustiori titulo, quantum ad præsens attinet, cum Karæis nostros composuissent Neopharisæi, quia Karæi sic admisissent ea tanquam credenda, quæ expressis verbis in Scriptura sacra canonica veteris Testamenti contineri cum Sadducæis negabant.

XXV.

Fallit porro *Maldonatus*, quando Phariseos in oppositione ad Sadducæos a dignitate & antiquitate commendat. Quippe *Iosephus Flavius* libro XVIII *Antiquitatum Iudaicarum*, capite II, expresse testatur, quod *Pharisæi Sadducæos numero vincant, hi vero (Sadducæi) dignitate præcipui sint*. Græca verba sonant: *οἱ πρώτοι τοῖς ἀξιώμασιν*. Alter *Iosephus* (nempe *Gorionides*) capite XXIX tradit sequentia: *Tenuis plebs sociabat manum cum Phariseis, eratque eis auxilio præter diuites eius, qui erant cum Rege & Sadducæis, & adiuuabant eos*. Ex his perspicuum est, qua veritate *Maldonatus* ad *Iosephi* testimonium pro sua sententia prouocare ausus sit. Nec difficile foret ex Antiquitatis Historicæ monumentis probatum dare, quod Sadducæi Phariseis sint longe antiquiores, cuius adfertur veritatem prolixè tuitus est laudatus *Scaliger*: Eandem quoque sententiam *Hugo Grotius* & *Georgius Calixtus* præclare tuerentur.

XXVI.

Falsus est *Maldonatus*, dum ait, Christi demum tempore, vel haud multo ante, sectam Sadducæorum ortam fuisse, cum ad minimum per ducentos annos & amplius ante natum Christum exstiterit. Falsum quoque est, Sadducæos tales iniustos fuisse, quales *Maldonatus* fingit. Habent enim
nomen

nomen a Sadok quodam, qui sub Antigono Sochæo, Simeonis Iusti successore vixit, & quem ex antiquis Sacerdotibus fuisse credit *Epiphanius*. Ad hunc constanter referunt Iudæorum Magistri sectæ illius originem. A *Sadok* itaque vel *Sadok Saddokim* & corrupte *Sadducei*. Occasionem initiumque secessus in partes arcessunt iidem a verbis quibusdam Antigoni Præceptoris bene quidem dictis, sed male intellectis a discipulis, quibus nomina *Sadok* & *Baithos*, nempe prout habet ipse *Codex Talmudicus in Birke Aboth, capite primo*: *Dicere solebat Antigonus vir Sochæus: Ne estote sicut servi ministrantes Domino propter portionem, ut accipiant mercedem, sed estote sicut serui ministrantes Domino, non propter mercedem, & sit timor Domini super vos.* Hæc *Talmud* habet: In *Lexico* autem *Talmudico*, cuius Auctor *Rabbi Nathan* anno Christi M L vixit, relatum legimus, duos istos Antigoni discipulos: *Zadok* & *Baithos* abiisse, & omnibus suis discipulis eadem tradidisse, nec addidisse explicationem, atque persistentes ita disseruisse: Si nouissent Patres nostri resurrectionem, mortuorum & solutionem mercedis iustorum in seculo venturo, nunquam ita docuissent. Exiisse autem ex iis duas familias prauas *Sadduceorum* & *Baithosæorum*, vocatosque esse illos a nomine *Zadok*, hos a nomine *Baithos*. Hæc tradunt ipsi Iudæi. Quæ licet largiamur, ac satis certi de eo simus, quod animam hominis putauerint interire cum corpore, nullamque prorsus vitam post hanc vitam crediderint, negari tamen nequit, eos spem omnem pietatis & iustitiæ repositam habuisse in vita præsentem, tantoque rigidiores existisse in irrogandis pœnis iustioresque in distribuendis præmiis, quanto certius agnoscebant præmia legem Dei seruantium & pœnas eam violantium, sed (præmia ac pœnas) duntaxat huius vitæ. Nimirum esse, quam videri malebant (*Sadducei*) legum diuinarum acerrimi custodes, hancque ob causam, ipso *Iosepho* iudice, summos honores adipiscebantur. Hinc, eodem teste, moribus suis duritiem & incultam quandam asperitatem contraxerunt, & ubi ad iudicia deuentum, cun-

Etis ad rigorem expensis, omne æquitatis temperamentum neglexisse credebantur, parum a crudelitate alieni. Qua in re consentientem habemus *Hugonem Grotium*, qui *commentario ad caput VII Ioannis, versum 53* notat, disensionem Phariseorum Christum capere volentium factam esse re infecta, quia Sadducei pars Senatus sententiam Nicodemi probauerant. Erant enim (verba sunt *Grotii*) vt *Iosephus* notat, in iure dicendo exacti satis legis obseruatores, et libenter Phariseis contradicebant: Videntur autem postea (Sadducei) cessisse, intellecta Maiestatis adcusatione. Erant enim cultores Romanæ potentia. Hæc *Grotius*. Ob eandem quoque causam odiosi ac despecti plebi, quæ in gratiosorum Phariseorum partes concesserat, esse pergebant: Odiosum namque genus hominum rigidas pœnas exigentium. Probe nouerat hanc causam *Alexander II*, Iudæorum e familia *Asmonæa* Rex: Is dum viueret, a Sadduceorum partibus in iure dicendo exequendoque stabat, Phariseisque semper restiterat, & propterea ipsorum quoque capitales inimicitias & iras expertus erat: Morti autem vicinus coniugi consilium dedit, primum vt apud milites celet suam mortem tantisper, dum castellum capiat, deinde victrix redux facta cum Phariseis in gratiam redeat, iis amicis utatur, multum licentiæ ipsis permittat. Ita enim fore, vt Pharisei, pro delato sibi honore, laudent eam & commendent, apud plebem totumque populum, sicque regnum sibi & posteris facilius conferuet, eo quod ipsi Pharisei plurimum apud Iudæos possint, siue exosum aliquem cupiant lædere, siue amicum iuuare, ipsisque magnam fidem habeat vulgus, etsi per inuidiam de quopiam male loquantur. Adiecit *Alexander*, se ob nullam aliam causam odium totius gentis expertum fuisse, nisi quod hoc genus (Phariseorum) offendisset. Videatur pluribus *Iosephus libro XIII Antiquitatum, capite XXIII & sequentibus*.

XXVII.

Denique videat Iesuita noster, vnde probare velit valeatve

leatve, Sadducæos tam superbos, seditiosos, Principum gratiam captantes exstitisse, quæ sane cum testimonio *Iosephi* valde disconueniunt, *libro II de bello Iudaico capite VII* scribentis, Sadducæos inter se feris moribus discrepantes, & conuersionem eorum circa exteros inhumanam fuisse. Ita enim vertit *Rufinus Aquilegensis*. Imo si vel maxime Sadducæi tales exstitissent, iniustissimo tamen titulo cum nostratibus composuisset, iustissimo vero titulo cum sociis suis, id est, Iesuitis compositurus fuisset noster Iesuita, qui publicos hostes et obtrectatores Iesu Christi Iudæos cum totis Synagogis, vel etiam manifestissimos atheos, Sodomitas, Epicuræos, imo etiam quorumuis atrocissimorum scelerum, quæ apud nos penitus ignorantur, reos longe lubentius ferre malunt, modo missæ aliisque ceremoniis Pontificiis sese accommodauerint, quam eos, qui Iesum vnigenitum Filium Dei pro vnico mediatore ac saluatore agnoscunt, totamque fidem, religionem, vitam, omnemque adeo cultum religiosum in verbo ipsius vnice fundant, dum isti Neo Pharisei opera sua supererogatoria coram Deo, suamque sanctitatem perfectam ac singularem apud homines crepant; plerisque Christianis lectione totius Scripturæ sacræ interdunt, vt tanto facilius eis imponere possint, tribunitias conciones habent, Manliana imperia vrgent, subditos armant in potestates legitimas, & principes exasperant in subditos, aulas perreptant, Regumque Principumque limina, æque ac conscientias, obsident.

DE
HERODIANIS.

XXVIII.

HERODIANORVM expressam mentionem Scriptura sacra canonica, consentientibus omnibus Codicibus, tribus tantummodo locis, nempe *Matthæi capite præsentis siue XXII, versu 16. Marc. III, 6. & XII, 13.* facit: Ab Herode autem ali-

E 3

quo

quo adpellationem accepisse, communi, quod sciamus, consensu Interpretes Euangeliorum Antiquitatumque Ecclesiasticarum scriptores docent, nosque illud supra dubitandi licentiam ponimus.

XXIX.

Duo inprimis, quantum ad instituti nostri rationem facit, in disquisitionem veniunt. Vnum est, vnde probetur, HERODIANOS fuisse peculiarem Iudæorum sectam? Alterum, a quonam Herode secta ista nomen habeat?

XXX.

HERODIANOS fuisse peculiarem sectam, omnium optime sedula inspectio historiæ Euangelicæ nos, nisi iudicio fallimur, docet. *Primo* enim Christus expressis verbis *Marc. VIII, 15.* præcepit discipulis suis, dicens: *Videte, caute a fermento Phariseorum & a fermento Herodis.* Non iam dicemus de eo, quod, si *Erasmo in notis* credimus, nonnulli Codices pro voce *Ἡρώδης* legant *Ἡρωδιανῶν*. Sufficit, quod si parallelum locum inspiciamus, qui *Matth. XVI, 6.* exstat, itemque eiusdem capituli *versu 11 & 12.* Saluator noster egerit de sectis ac doctrinis Phariseorum & Sadduceorum, adeoque etiam Herodis ac Herodianorum. *Secundo*, si Herodiani non fuissent peculiaris secta Iudæorum, aut fuissent peculiaris populus, aut peculiaris status, hoc est, vel Herodis milites, vel eiusdem aulici & ministri, vel collectores & exactores tributorum Cæsari pendendorum, vel qui tributum Romanis soluebant: Ast neutrum salua historiæ Euangelicæ veritate dici potest. Non prius, quia iis vt gentilibus Pharisei minime sese adsociaturi fuissent, vtpote qui nullo non tempore consortium cum illis cane peius & angue omnes ac singuli fugerunt, teste *Petro Act. X, 28.* (Conferatur locus *Ioan. IV, 9.*) qui etiam cum mysterium sublatae distinctionis inter Iudæos & Gentiles nondum adsecutus fuisset, peculiari visione admonitus fuit & institutus, vt intelligeret, licitum sibi esse hominem gentilem accedere, & de salute per Christum crucifixum obtinenda docere, prout ex iam citato

Actorum

Aetorum capite liquet. Nempe illicitum, non lege Mosis, sed decreto sapientum erat, quod pari loco cum lege habebatur, ipseque *Seldenus libro II de natura & gentium lege iuxta disciplinam Ebraeorum* legem Iudæorum de gentilibus, quam ipsi fanciuerint, nuncupat, Latineque sic vertit: *Sapientes decreuere omnimodos gentiles, tam masculos, quam fœminas, pro eis, qui perpetuo sanguinis profluuio laborant, siue ea de re constet, siue minime, habendos, quoties de munditia & immunditia questio fit.* Hæc ille citati libri capite V p.m.177.

XXXI.

Lubet paucis notare lapsum eorum, qui ea, quæ in *Aruch*, hoc est, Lexico quodam Talmudico de columbis dicuntur, & quæ *Ioannes Buxtorffius* in suo *Lexico Talmudico Rabbinico* ita interpretatus est: *Rex Herodes adduxit columbas ex deserto, & educauit eas in terra habitata, factæque sunt educatio, (hoc est, cicures, edoctæ, mansuctæ, vel factæ sunt soboles siue propago scilicet peculiaris) vocatæque fuerunt secundum nomen eius Herodiana p. m. 631.* de hominibus intelligenda esse, sibi primum, deinde aliis persuaferunt. Quod enim *Ioannes Drusius*, cuius, quantum ad præsens attinet, auctoritas, multis imposuit ac etiamnum imponit, ad *Aruch* tam audacter, prouocat, inque illo Lexico Iuris Ebraici, quod vocat, *Herodianos* ut natione Græcos expresso nomine peculiaris gentis describi, & a loco, unde ab Herode abducti fuerint, denominari adserit, eo ipso tantus inque hac litteratura versatissimus vir satis semetipsum aliosque frustratur, proprioque exemplo docet, etiam parum tuto in hoc controuersiarum genere tali auctoritati credi. Dicuntur namque *Herodiana* columbæ, hoc est, a nomine Herodis Regis, qui operam singularem earum educationi in palatio suo impenderat (prout *Talmudis interpretes* & ex iis laudatus *Buxtorffius* in explicatione loci Talmudici huc facientis notant) vt verba *Lexici*, cuius inspectio *Drusium* fefellit, habent, *Dorsiana* a nomine loci, vnde eas columbas Herodes abduxerit. Hinc *Buxtorffius* deceptum fuisse *Drusium* ait, eo quod nihil tale
vel

vel per somnium Talmudicis, vel auctori *Aruch* in mentem unquam venerit, & illic nulla fiat mentio Græcorum, sed columbarum: fontem vero erroris credit, quod *Drusius* illud Lexicon Talmudicum tantum, non ipsum Talmud insperit, ubi ex circumstantis omnibus evidentissime liqueat, non agi illic de hominibus, sed de auibus. Hæc *Buxtorffius*.

XXXII.

Non posterius, quia si Pharisei hisce talibus stipati ad Christum accessissent, metuendum ipsis omnino fuisset, ne vel populus, cuius molimina vehementer timebant, vel Christus illud subolferet, quod intentioni eorum e diametro repugnabat, de nullare magis sollicitorum, quam quo iustitiæ prætextu, quave morum sanctimonia affectata, & Christum & populum fraudes suas celare possent, ac reapse celarent, ceu ex *Luc. XX, 20* liquet. Imo quod milites non fuerint Herodiani ad Christum misi, vel solus *versiculus decimus nonus citati capitis vigesimi Lucae* subinnuit. Quippe testatur Euangelista, Phariseos timuisse populum, id est, tumultum plebis vel populi Christo adhaerentis, idque propter manus Christo iniicere ausos non fuisse, ne scilicet tumultum, quem vehementer timebant, excitarent. Quid? quod optumus Saluator eos non dicturus fuisset hypocritas, ut est apud *Matthæum capite XXII, 18. quid me tentatis, hypocrite?* si discipulos suos cum armata manu ad eum emisissent Pharisei, hostiliumque animorum suorum luculenta signa edidissent.

XXXIII.

Si denique qui tributum Romanis soluebant, nomine Herodianorum intelligendi venirent, cur non Cæsareani vel Romani potius, quam Herodiani adpellarentur, & cur non omnes Iudæi dicerentur Herodiani? Omnes namque Iudæi tunc erant sub potestate Cæsaris, eumque pro Rege suo agnoscebant, ut supra vidimus, quod etiam Christus tanquam certissimum atque ab ipsis etiam aduersariis concessum

sum præsupponebat, et quod Cæsar Romanus censum iure superioratus ab ipsis exigat, ita quidem, ut certum monetæ genus, Romanæ scilicet præscribat, quo censum istum solvant. Tributa quoque Herodis magni temporibus Iudæos Romanis persoluisse, imo Iudæam post primam debellationem a Pompeio factam vsque ad præsens Christi cum Pharisæis & Herodianis colloquium ad tributa soluenda obligatum fuisse, e probatissimorum Historicorum monumentis clare deduci potest. Refert *Iosephus libro XIV Antiquitatum capite VIII*, Pompeium Hierosolyma, hoc est, ut *Seldenus* explicat, totam Iudæam tributariam & ad census Romanis pendendos obstrictam reddidisse, & breui tempore plus quam decem millia talentorum Romanorum a Iudæis exegisse. Idem quoque testatur, Cæsarem Iudæis annua tributa imposuisse per Antipatrum a Cæsare constitutum Syriæ præfectum & Iudææ procuratorem, eodem libro *capite XVII*.

XXXIV.

Restat ut breuiter dispiciamus, a quonam Herode secta Herodianorum nomen ac adpellationem sortita fuerit? Et quidem tres circumferuntur opiniones: Prima *Herodi Agrippæ* tanquam auctori hanc ipsam sectam adscribit, quam sententiam multi ex *Pontificiis* sequuntur, nixi *Philastrii* Episcopi Brixienfis auctoritate. Ita enim ille catalogo hæresium pag. 13. scribit: Alii Herodiani sunt ab Herode Rege Iudæorum ita adpellati. Isti resurrectionem profitentur, Legem & Prophetas accipiunt: Herodem autem Regem Iudæorum passum ab Angelo, ipsum ut Christum sperantes expectant. Hic autem Herodes nullus alius est, quam Agrippa, quo de *Act. II, 23.* eiusque tristissimo obitu legitur. Imo certe eruditissimi viri dudum ex temporis & historiæ circumstantiis demonstrarunt, alium quam Herodem Agrippam non potuisse a Philastrio intelligi, eo quod ad Herodem istum, cuius citato *Actorum* loco mentio fit, respexerit. Alterius sententiæ Patroni Herodianos ab *Herode Antipa* denominatos volunt, inter quos est *Sebastianus Baradius* in sua *concordia euangelica, tomo III, libro VIII, capite XII*, & communiter numerum

rum complere auctorem *Syriacæ versionis*, eiusque interpretem *Tremellium* doctissimi viri censent. Tertia opinio Herodianis nomen ab *Herode Magno* iure meritoque tribui credit, cui omni seposito dubitandi periculo adstipulamur, habemusque præeuntes magnæ auctoritatis scriptores: *Iosephum*, *Epiphanium*, *Hieronymum*, *Theophylactum*, & ex recentioribus: *Hugonem Grotium*, & *Isaacum Casaubonum*. Hoc enim negari nequit, ante Archelaum neminem nisi Herodem Magnum regnasse: iam vero *Iosephus* narrat, Herodem Magno mortuo, testamentum eius dispositioni Cæsaris commissum fuisse, vbi Archelao Herodis Magni filio Iudæa & Idumæa obtigit & Samaria, cuius incolis quarta pars tributorum ex auctoritate Cæsaris remissa est eo, quod cæteris (nempe Iudæis & Idumæis) tumultuantibus sese non iunxissent. Videatur *Iosephus libro III de Bello Iudaico, capite ultimo*. Audiamus quoque *Epiphanium*, qui *tomo I aduersus hæreses, libro II, hæresi LI numero XXII*, scribit sequentia: Anno, inquit, Augusti Imperatoris XLII natus est Christus: Siquidem Augustus XIII annis imperavit, antequam Iudæa penitus esset Romanis adiuncta. Quanquam post annos fere, quam imperare cœperat, plus minus quatuor fœdus inter Romanos ac Iudæos, initium fuerat, auxiliaque submissa. Quin & Procurator in Iudæa constitutus, ac nonnihil tributorum quinque propemodum annis indictum; donec Romanorum ditioni cesit penitus, & omnino tributaria est facta: cum iam principes e tribu Iuda defecissent, & Herodes ex gentibus, sed tamen profelytus regnum obtineret. Postea vero Christus Bethlehem Iudææ natus est, & ad auspiciandam prædicationem prodiit; quo Christi tempore duces plane defierant; qui quidem ad Alexandrum vsque principem perstiterunt. Ea vero cuncta ab eo tempore cœpere, quo Christus Bethlehemi natus est, anno totius imperii Augusti XLII, qui erat nonus a procuratore Antipatri Herodis parentis, cum Romanos inter & Iudæos amicitia foret, ac nonnulla tributa penderentur, & quarto iam anno Herodes esset ab Augusto præpositus. Qui cum annos in
ea

(43)

ea administratione quatuor exegisset, Antipater vero illius Pater quinque fere procuratione perfunctus esset, tandem Iudæa prorsus Romanorum potestati cesit ad Herodis annum XXXIII, Augusti vero XXXII, cum, ut diximus, Iudæa omnis esset occupata, ac iam XXIX annis Romanis facta tributaria: Postquam & Antipater Herodis procurationem gessit, & Herodes post illum Iudææ Rex ab Augusto creatus est. Hæc Epiphanius. Nulli quippe dubitamus, quin, sicut Herodes Magnus ante Christi aduentum Rex Iudææ delaratus est, ita statim ritus Iudaicos immutauerit, sicque quosdam tunc temporis suorum factorum commendatores atque defensores inuenerit. Tantum hac vice, moniti meliora sequemur.

SIT SOLI DEO GLORIA.

---

*Ne pagina relinqueretur vacua, placuit
tria emiserq. adicere:*

I.

Contra Pontificios.

Orthodoxa nostra sententia est, hominem peccatorem, quando coram Deo iustificatur, intrinsece mutari, & ex iniusto iustum per intrinsecam denominationem talem fieri: Ast iustificatio ipsa non est intrinseca eius, qui coram Deo iustificatur, mutatio.

II.

Contra CaluinoReformatos.

Absolutum est mendacium dicentium absolutum esse mendacium nostratum Theologorum, qui dicant omnes CaluinoReformatos aut expressis verbis, aut per pronam & immotam consequentiam ex propria ipsorum hypothesi fluentem statuere absolutum decretum æternæ electionis.

III.

Contra Socinianos.

Pœna temporaria quam Christus pro omnium ac singulorum hominum singulis ac omnibus peccatis sustinuit, si recte æstimetur, in ordine ad omnes omnino singulorum hominum pœnas æternas, quas alias luere necessum habuissent, verissime sese habet ut æternitas ad tantillum temporis.

VIRO. CLARISSIMO
DN. IOANNI. EBELIO
S. THEOLOGIAE. CVLTORI
MAXIME. STRENVO
AVDITORI. MEO. PVBLICO. PRIVATO. PRIVATISSIMO
SEDVLO. FREQVENTI. GRATO
CELEBERRIMAE. ACADEMIAE. LIPSIENSIS. OLIM
IAM. IENENSIS
PATRIBVS
PER. DECENNIVM
NOTO. PROBATO. DILECTO
FAVTORI. SINGVLARITER. HONORANDO
AMICO. AESTVMATISSIMO
POST. FELICITER. ABSOLVTVM. COLLEGIVM. NOSTRVM
BIBLICO THEOLOGICVM
LECTORIO DICTATORIO EXAMINATORIVM
IN. DICTA. BIBLICA. FVNDAMENTALIA
LOCOS. SINGVLOS. THEOLOGICOS
OMNESQVE. LIBROS. ECCLESiarVM. NOSTRARVM
SYMBOLICOS
AC. TOTIES. CVM. LAVDE. ET. FRVCTV. EXIMIO
IN. VTROQVE. TEMPLO. CONSCENSVM. SVGGESTVM
NVNC. CATHEDRAM. ACADEMICAM. ORNATVRO
TOTA ANIMI. MENTE. GRATVLOR

^{*}
^{*}
^{*}
TE. DOMINI. VIRTVS. VT. PRINCEPS
GEMMA. CORONAT
ALTERA. SCIRE. TVVM. TERTIA
SEDVLTAS.

*Auctori Respondenti doctissimo
Imque f.*

VALENTINVS **Belthem** / D.
Rector Academiae designatus,
Praeses.

2/c 6659

ULB Halle 3
003 307 565

SLB

6009

12.

TERGEMI
SPECIM
DISPVAT

A MAGISTRO QUI EST IP

HABITAE

EX MATTHAEI

DEMONSTRATV

cuius occasione vna ex Histori

DE

PHARISAEIS SADDV

HERODIAN

aduersariis Domini Iesu, cum qu

disquiritur,

PVBlico DOCTORVM

EXPONETVR

IN ACROATERIO THEOLOG

PRAESIDE

DN. VALENTIN

S. Theol. D. & P.

Patrono ac Praeceptore suo omni

etatem deuenerando

a

IOANNE

Schufa Marchico,

Autore Respondente

ad Diem Iulii

A. O. R. M DC XCI

IENAE, Litteris EHRIC

